De Gouden hand

Van de handen in het haar, naar de handen in elkaar

Een brochure geschreven naar aanleiding van een onderzoek naar de inhoudelijke kennis over verslavingszorg binnen de VIP- teams.

Inleiding

Op dit moment worden in Nederland de psychische problematiek en de verslavingsproblematiek vaak naast elkaar behandeld. Een patiënt wordt aangemeld bij een VIP-team en na de intake blijkt de patiënt ook verslaafd te zijn aan middelen. Dit komen professionals in de praktijk vaak tegen, wat als gevolg heeft dat zij met de handen in het haar zitten. Vaak zijn VIP-teams niet gespecialiseerd om de behandeling van deze patiënten uit te voeren. Maar hoe kunnen VIP-teams dan toch de juiste zorg aanbieden? En op welke wijze is er aandacht voor de verslaving gedurende de behandeling?

Uit het onderzoek 'Van de handen in het haar, naar de handen in elkaar' (2018) is gebleken dat professionals in de behandeling van patiënten met een psychose en een verslaving hiaten ervaren.
Er is geen eenduidige behandeling, de samenwerking met de verslavingszorg verloopt in de meeste gevallen moeizaam en veel VIP-teams beschikken niet over genoeg kennis en deskundigheid om deze patiënten zelf te helpen. Het laatste kan leiden tot een stagnatie in de behandeling van de verslaving of de psychose. Deze signalering heeft ertoe geleid dat er een onderzoek is gestart. Het onderzoek focust zich op de inhoudelijke kennis over verslavingszorg binnen de VIP-teams. Uit het onderzoek blijkt dat er zowel op intern als op extern gebied verbeterpunten zijn. De verbeteringen zijn onder te verdelen in vier categorieën, namelijk; samenwerking, bejegening, systeem en motivatie.

Op basis van literatuurstudie en interviews met respondenten uit het werkveld, is deze brochure ontwikkeld. Deze brochure licht per categorie toe wat volgens de literatuur en de respondenten van belang is, om de behandeling van patiënten met een psychose en verslaving goed te laten verlopen.

Voor de ontwikkeling van deze brochure is de volgende literatuur gebruikt:

- Netwerk Kwaliteitsontwikkeling GGZ (2017*). Zorgstandaard Psychose*. Utrecht. 1e druk. Utrecht.
- Kenniscentrum Phrenos. (2017). *Module Vroege psychose, versie voor autorisatie.* Utrecht.
- GGZ Nederland (2003). *Dubbele diagnose, dubbele hulp. Richtlijnen voor diagnostiek en behandeling.* Den haag.
- LEDD, Landelijk expertisecentrum dubbele diagnose (2016). *Generieke interventies voor geïntegreerde dubbele diagnose behandeling.*
- NIP, NVO, BSPW (2016). *Richtlijn middelengebruik voor jeugdhulp en jeugdbescherming.* 1e druk. Utrecht.
- Netwerk kwaliteitsontwikkeling GGZ (2018). *Richtlijn voor stoornissen in het gebruik van cannabis.* Utrecht

Deze brochure is bedoeld als hulpmiddel voor de VIP-teams. Hierbij willen wij benadrukken dat deze brochure niet als richtlijn of protocol is opgesteld.
Deze brochure geeft per categorie kort weer wat er belangrijk is en kan voor ieder team andere tips of adviezen bevatten. De brochure geeft op een snelle simpele manier een globaal overzicht van de bruikbare resultaten die uit het onderzoek 'Van de handen in het haar, naar de handen in elkaar' zijn gekomen. Voor meer verdieping over dit onderwerp willen wij u doorverwijzen naar het onderzoeksrapport, waar u in de bijlage 'De Gouden standaard' vindt. Deze standaard geeft overzichtelijk weer wat er in de relevante zorgrichtlijnen en kwaliteitstandaarden over dit onderwerp is geschreven, met hierbij de aansluitende literatuur.

Wij wensen u veel leesplezier
en hopen dat deze brochure een hulpmiddel kan zijn om de handen in elkaar te kunnen slaan.

Samenwerken

Samen komen is een begin,
Samenblijven is vooruitgang,

Samenwerken is succes.

- Henry Ford

Uit onderzoek is gebleken dat de volgende punten belangrijk zijn voor een goede samenwerking:

- Behoud korte lijntjes met elkaar en houd regelmatig contact tussen de verschillende professionals (Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming, 2016).
- Stel voorafgaand aan de samenwerking met de verslavingszorg een contract op met elkaar, met daarin belangrijke afspraken omtrent de behandeling van de cliënt en het contact (Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming, 2016).
- Doe aan kennisoverdracht met elkaar, nodig verslavingszorg bijvoorbeeld uit om informatie met het team te delen. (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak gebruik van een aandachtfunctionaris die aandacht heeft voor verslaving en die in het team interventies organiseert over dit onderwerp. Hier is een speciale opleiding voor (Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming, 2016).
- Organiseer een consult voor cliënten met elkaar (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak gebruik van een verslavingsdeskundige in het team (afstudeeronderzoek, 2018).
- Behandel zowel de psychose als de verslaving. Bijvoorbeeld door een tweesporenbeleid (afstudeeronderzoek, 2018).

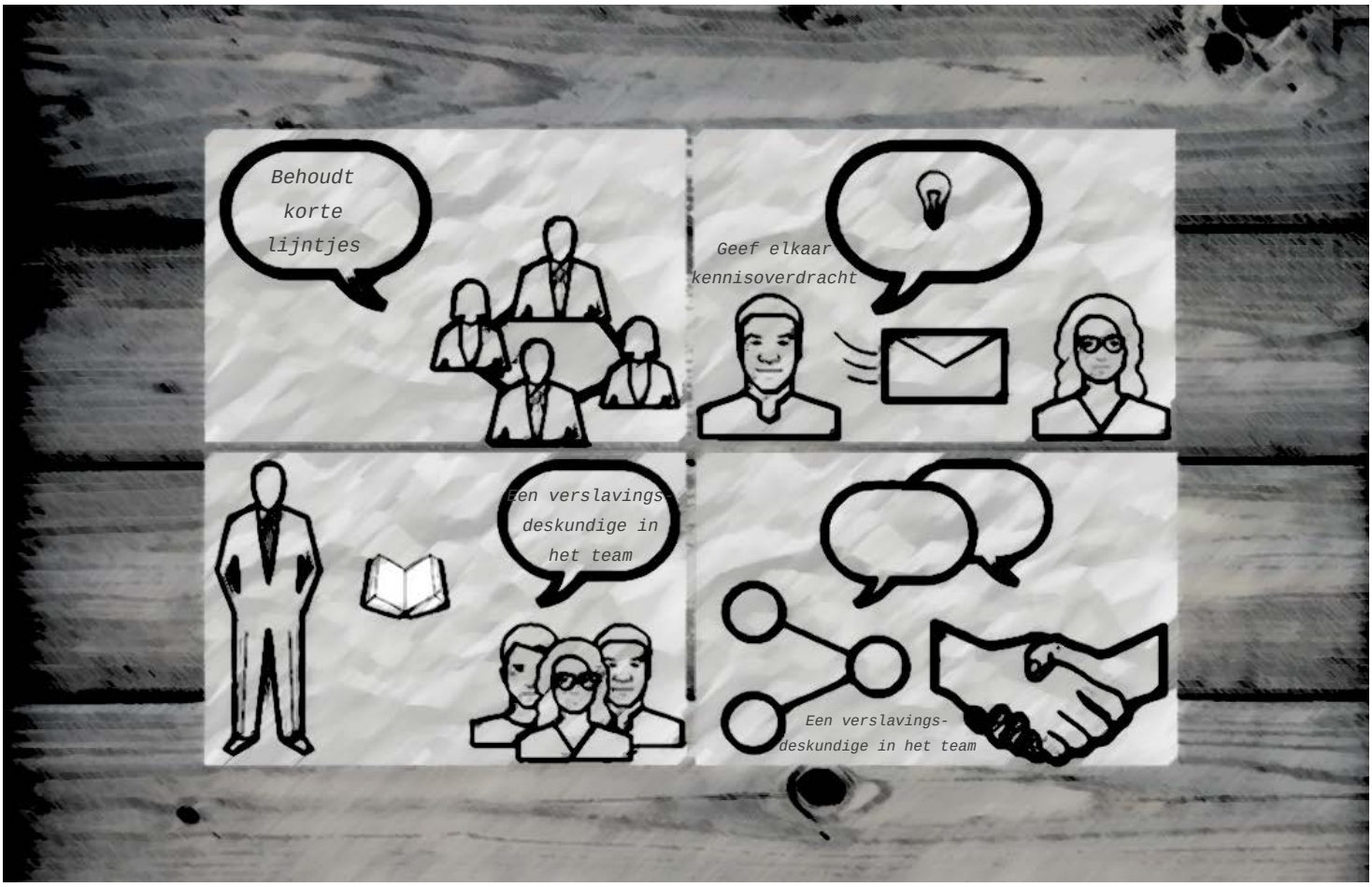

Bejegening

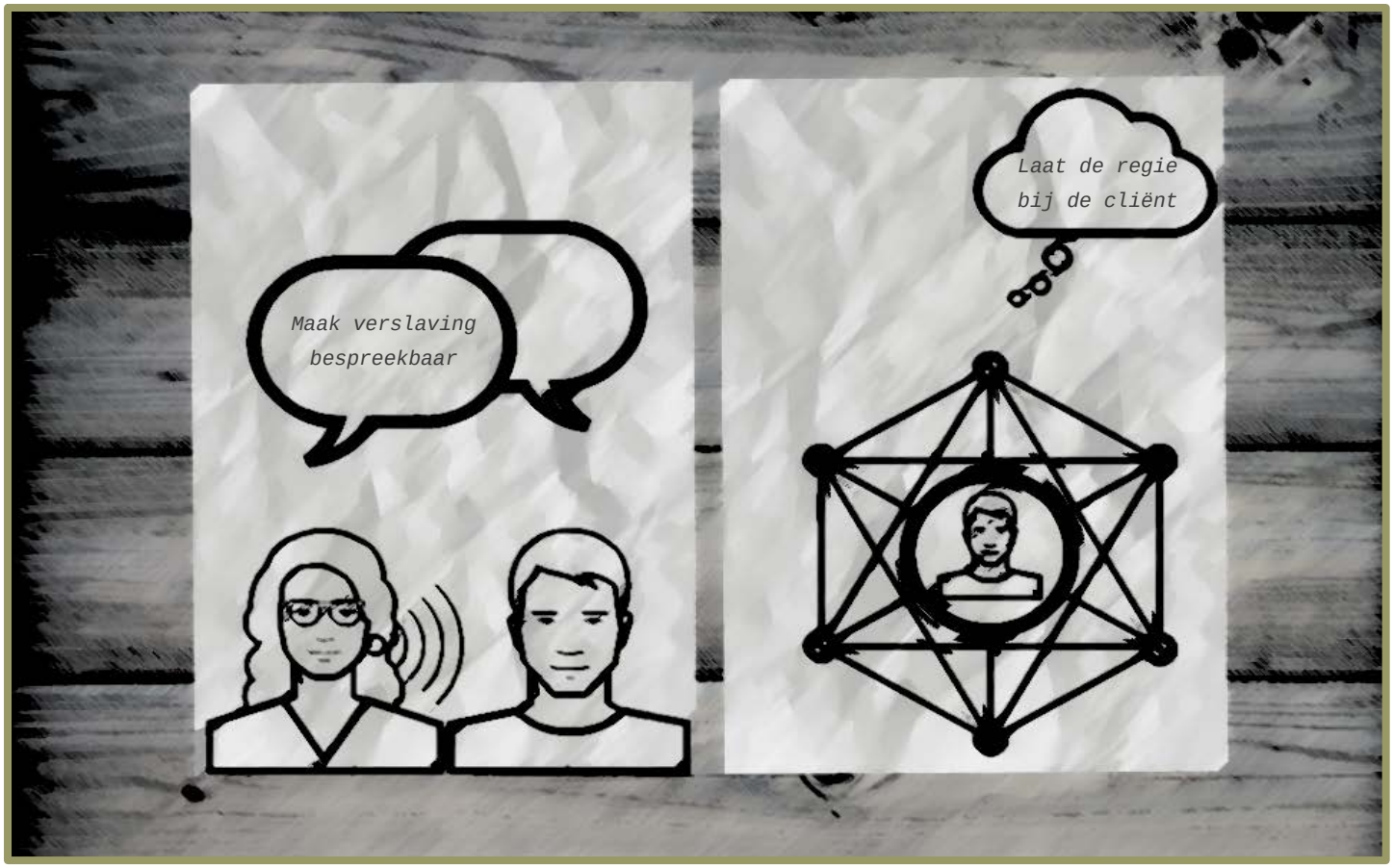

Uit onderzoek is gebleken dat de volgende punten belangrijk zijn in de bejegening van de patiënt:

- Wees present tijdens de behandeling. Present zijn is afkomstig vanuit de presentiebenadering van Andries Baart. De theorie gaat over ‘er zijn met’ en zo ook ‘er zijn voor’ de ander die aangewezen is op professionele hulp en steun (presentie, z.j.).
- De respondenten geven aan dat een mensgerichte benadering waarbij uitgegaan wordt van de kracht en behoefte van de cliënt, en het maken van duidelijke regels en afspraken over middelengebruik essentieel zijn in de begeleiding van patiënten met een psychose en verslaving (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak middelengebruik bespreekbaar en zorg dat dit structureel gebeurt. Denk hierbij aan het werken met de verschillende levensgebieden (Kennis centrum phrenos, 2018).
- Trek als team één lijn in de behandeling, maak duidelijke afspraken over middelengebruik waardoor er een vaste structuur ontstaat in de behandeling.
- Let op je houding naar de patiënt toe, oordeel niet als professional, toon empathie, echtheid en onvoorwaardelijke gezindheid (Hogeschool Utrecht, z.j.).

De grootste dienst die we iemand kunnen bewijzen,

is diegene te helpen, zichzelf te helpen.

- Ralph Waldo

Systeem

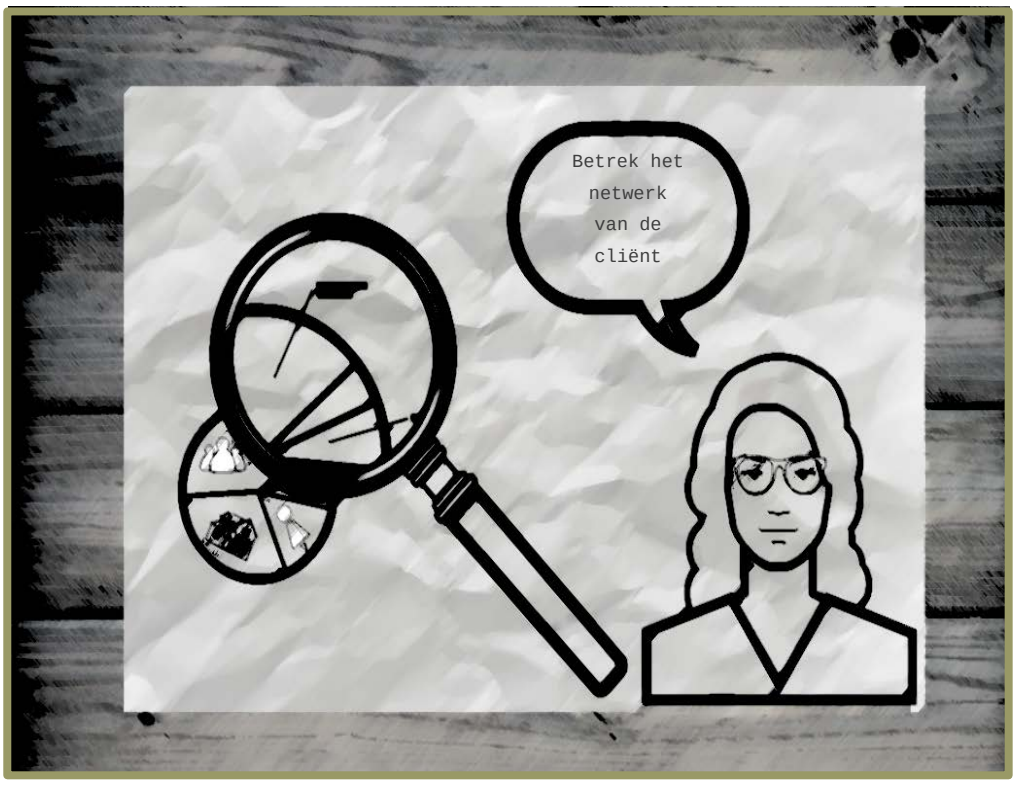

Uit onderzoek is gebleken dat de volgende punten belangrijk zijn voor het systeem van de patiënt:

- Betrek familie bij het in kaart brengen en de behandeling van de verslavingsproblematiek door met hen hierover in gesprek te gaan (afstudeeronderzoek, 2018).
- Luister naar de verwachting en wensen van het netwerk van de cliënt (Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming, 2016)
- Psycho-educatie voor familie en/of belangrijke personen voor de cliënt wordt standaard in de behandeling opgenomen. Geef hierbij de omgeving tips over hoe zij middelenmisbruik kunnen signaleren. (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak gebruik van lotgenotengroepen voor de cliënt. Dit kunnen ook laagdrempelige overwegingsgroepen zijn waarin vrije inloop mogelijk is (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak gebruik van lotgenotengroepen voor de omgeving, dus voor familie en/of belangrijke personen voor de cliënt. (afstudeeronderzoek, 2018).
- Maak eventueel gebruik van familie-interventies (Ebro Module Vroege Psychose, 2017).
- Geschikte methode: Multi Dimensional Family Therapie (Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming, 2016).

De mens is een sociaal dier

En niet gemaakt om alleen te leven

- Aristoteles

Als je leven op zijn kop staat,
doen al je wensen een radslag.

- Siza

Motivatie

Uit onderzoek is gebleken dat de volgende punten belangrijk zijn voor de professional tijdens de behandeling van een patiënt met een psychose en verslaving:

- Bepaal de motivatie van de cliënt, hierbij kan gebruik worden gemaakt van cognitieve gedrag therapie (LEDD Generieke interventies voor geïntegreerde diagnose behandeling, 2016).
- Gebruik motiverende gespreksvoering (Dubbele diagnose dubbele hulp, 2003).
- Maak gebruik van lotgenotengroepen, de cliënten kunnen elkaar beter begrijpen en motiveren (afstudeeronderzoek, 2018).
- Werk met participatie, zorg er als professional voor dat de cliënt weer zijn sociale rollen in de maatschappij kan vervullen (afstudeeronderzoek, 2018).
- Stimuleer zingeving in het leven, denk hierbij aan het weer betekenis geven aan het leven (afstudeeronderzoek, 2018).

Colofon

Olivier Blonk

Joycelynn Claver

Irene Hanegraaf

Waarom moeilijk doen

als het samen kan.

Bibliografie

- Afstudeeronderzoek. (2018). Van de handen in het haar naar de handen in elkaar. Utrecht.
- Dubbele diagnose dubbele hulp. (2003).
- Ebro Module Vroege Psychose. (2017).
- Hogeschool Utrecht. (z.j.). Beroeps competenties van een sociaal pedagogisch hulpverlener.
- Kenniscentrum Phrenos. (2018). EBRO Module. Richtlijnen over dubbele diagnose.
- LEDD Generieke interventies voor geïntegreerde diagnose behandeling. (2016).
- Presentie. (z.j.). Opgehaald van andriesbaart: http://www.andriesbaart.nl/presentie/
- Richtlijn onderbouwing middelen gebruik jeugdhulp en jeugdbescherming. (2016).

4
KG